

Vznik a řádění banderovských band na západní Ukrajině

Banderské hnutí se formovalo a mělo své základny na západní Ukrajině, která do září roku 1939 patřila Polsku. K tomu je nutno podotknout, že toto nacionalistické hnutí nemělo vůbec žádnou podporu obyvatel sovětské Ukrajiny, která se rozprostírala na východ od bývalé polsko-sovětské státní hranice.

Ukrajinci v předválečném, polofašistickém Polsku žili ve velkém národnostním a politickém útlaku, s kterým se nikdy nechtěli smířit. Polský útlak plodil ukrajinský nacionalismus a jeho výsledkem bylo to, že ukrajinští nacionalisté provedli několik atentátů na polské vedoucí činitele ministerstva vnitra. Na školách západní Ukrajiny byla vyučovací jazykem polština. Jen v 1. třídě se vyučovalo ukrajinsky a polsky. Učitelem, policistou, poštovním zaměstnancem nebo jiným úředníkem mohl být jen Polák. To negativně ovlivňovalo vztahy mezi Poláky a Ukrajinci.

Po připojení západní Ukrajiny v září roku 1939 k SSSR došlo na tomto území k podstatným politickým a kulturním změnám. Příchod Rudé armády uvítala vesnická chudina a politicky uvědomělá část Ukrajinců. Majetné vrstvy sedláků se obávaly kolektivizace a proto pasivně vyčkávaly.

Od září 1939 byly na západní Ukrajině otevřeny ukrajinské školy s ukrajinským vyučovacím jazykem. Byla provedena zemědělská reforma, která spočívala v tom, že půda velkostatků byla rozdělena mezi bezzemky nebo maloročníky. Mládež mohla studovat. Velké změny probíhaly na úseku kultury. Z budov velkostatků a jiných budov byly budovány vesnické kluby, ve kterých sahaly činnosti divadelní, pěvecké a jiné kroužky. Byla vytvořena síť prodejen družstevního obchodu. V roce 1940 započala kolektivizace vesnice, která však měla velmi pomalé tempo. Odhadují, že do června roku 1941 bylo zapojeno do kolektivního hospodaření asi jen 10% vesnického obyvatelstva, kdežto na ostatní, sovětské Ukrajině byla již téměř 100% kolektivizace. Sovětské úřady prováděly na západní Ukrajině kolektivizaci trpělivě, na základě dobrovolnosti a to mělo za následek, že střední rolníci otáleli se vstupem do družstev. Všeobecně se očekávalo, že brzy dojde k válce mezi Německem a SSSR. Tyto domněnky vycházely také z toho, že v roce 1940 na základě mezinárodní dohody došlo k hromadnému přesídlování německých rodin z Ukrajiny do Německa. Ačkoliv byly velmi kruté mrazy, někteří ukrajinští kulaci schválně jeli na saních do 50 km vzdáleného Rovna, aby viděli německé důstojníky, kteří organizovali přesídlení svých soukmenovců.

To nebyla pouhá zvědavost, ale obdiv fašistů, od kterých očekávali podporu pro ukrajinský nacionalismus.

Naše česká rodina bydlela v roce 1939 ve velké ukrajinské vesnici Mylatyn. Jde o tentýž Mylatyn, ve kterém došlo k tragické události dne 29.2.1944, kdy banda banderovců přepadla štábní auta velitele 1. ukrajinského frontu generála Vatutina a smrtelně jej zranila. Tato smutná epizoda je popsána maršálem Žukovem v jeho "Vzpomínkách a úvahách" a také byla uvedena i ve filmu "Velká vlastenecká válka".

Vesnici protíná silnice od města Košča do města Ostrog a asi 4 km od Mylatyna byla malá česká vesnice Česká Moštěnice, ve které jsem se narodil a ve které jsme měli mnoho příbuzných. Směrem na východ ve vzdálenosti asi 7 km byla na území sovětské Ukrajiny další česká vesnice Dědova Hora, ve které jsme měli další příbuzné. Mezi Českou Moštěnicí a Dědovou Horou probíhala do roku 1939 polsko-sovětská státní hranice.

V Mylatyně žilo kromě Ukrajinců také několik židovských, polských a českých rodin. Po přičlenění západní Ukrajiny k sovětské Ukrajině byl v Mylatyně zvolen místní sovět (SNV) v čele s předsedou a tajemníkem. Do čela zakládajícího se družstva byl zvolen předseda a účetní. Všechny vedoucí funkce v obci zastávali místní Ukrajinci. Ten milicionář (člen SNB) nebyl místním občanem. Nikdo z místních funkcionářů nebyl členem komunistické strany. V roce 1940 byla v obci zřízena lékařská ordinace, ve které ordinoval český lékař, utečenec z Československa. "Čkaš" byl starší asi 45 let a s ním bydleli další 4 čeští emigranti. S touto skupinou a jsem se občas setýkal, když někteří členové skupiny projevíli zájem o ruskou konverzaci. Emigrantská skupina žila izolovaně a nenevazovala žádné kontakty s místním obyvatelstvem. Kdy a kam tato skupina Čechů odešla není mi známo. Jejich jména jsem také neznal.

22. června roku 1941 po přepadení Sovětského svazu fašistickým Německem byla vyhlášena mobilizace záložníků. Již tehdy ukrajinští nacionalisté se vyhýbali nástupu do Rudé armády. V krátké době, asi dva týdny po vypuknutí války Němci obsadili okresní město Ostrog a postupovali na východ. Na tomto úseku fronty byly malé oddíly "rudé armády", které přes houževnatý odpor neochly udržet postup německých tanků.

Týden po obsazení okresního města, dostavil se do Mylatyna oddíl esesmanů na nákladních autech a typických motocyklech s přívěsnými vozy. Esesmani natkli všechny židy starší 16 let a to muže i ženy a dále předsedu a tajemníka místního sovětu. Předsedu a účetního samoselského družstva nezaťhli domů. Všichni zatčení v počtu

asi 20 lidí byli za vesnicí zastřeleni a pohřbeni ve společném hrobě. Většina lidí byla touto událostí šokována. Bylo možno očekávat, že se akce bude opakovat. Později vyšlo najevo, že tuto hromadnou vraždu zorganizovalo několik místních ukrajinských nacionalistů, kteří se dostalili na okresní německé velitelství a předložili návrh na likvidaci Židů a funkcionářů místní sovětské správy. Asi v srpnu roku 1941 se dostavil do Mylatyna banderovský instruktor, který pocházel z Haliče /okolí Lvova/ a byl vyškolen v Německu. Jak je známo, velitel banderovců Štefan Bandera pocházel ze západní Ukrajiny, zúčastnil se atentátu na polského policejního důstojníka a potom utekl přes Československo do Německa, kde se stal vůdcem ukrajinských nacionalistů. Připravoval se na to, že pod patronací fašistického Německa se stane vůdcem "svobodné, nezávislé Ukrajiny". Záměry Němců byly poněkud jiné. Banderovce potřebovali jen pro začátek války jako diversanty a špióny. Již na podzim roku 1941 banderovské hnutí bylo zakázané a banderovci přešli do ilegality ovšem sloužili Němcům dále jako policejní jednotky. Banderovský instruktor působící v Mylatyně, každý večer prováděl vojenský výcvik adeptů banderovského hnutí. Ovšem velký zájem o tento výcvik nebyl a z celé války vesnice ovičilo 8 - 10 mladíků.

Po žních roku 1941 německé okupační úřady stanovily ve spolupráci s místními přísluhovači dodávky obilí, brambor a skotu. Nacionalisté velmi horlivě plnili německá nařízení a nutili všechno obyvatelstvo k bezpodmínečnému splnění dodávkových povinností. Očekávali, že se jim budou Němci revanžovat v protidodávkách průmyslového nebo jiného zboží. Brzy přišlo vystřízlivění. Němci nedodali vůbec nic. Ani sůl, ani cigarety, ani zápalky. A to po celou dobu okupace. Nebylo povoleno vyučování ve školách včetně základních. Poštovní úřad byl činný jen v okresním městě a sloužil jen pro odesílání zásilek do Německa. Okresní pošta neměla poštovní doručovatele. Několik čísel novin ukrajinských nacionalistů se objevilo jen v roce 1941. Byla zrušena osobní civilní přeprava po železnici. Za účelem omezení pohybu obyvatelstva byl vydán příkaz k odevzdání německým úřadům všech jízdních kol. Nebyly žádné odjezdní informace z fronty a situace se stávala být beznadějná. Začátek roku 1942 byl dalším rozčarováním i pro ukrajinské nacionalisty. Němci jim nepovolili žádnou samosprávu a ukrajinské policejní oddíly měly jen omezenou pravomoc. Přemrštěné státní dodávky obilí ze

sklizně 1941 způsobily, že na jaře roku 1942 nebylo dostatek osiva a také mouky. Městské obyvatelstvo trpělo hladem a chodilo po vesnicích mluvit šatstvo za potraviny nebo žebrot. V létě roku 1942 začali Němci odvádět mládež na práci do Německa. První transporty byly organizovány tak, že pro každou vesnici byl stanoven počet osob pro odsun do Německa. Na soupisce 18-ti osob vybraných z Mylatyna byl také můj bratr. Do výběru byly zařazeny děti z rodin, které dle názoru místní skupiny nacionalistů, sympatizovali se sověty nebo které před příchodem Němců vstoupily do kolchozu. V Rovně byl sběrný tábor pro transporty do Německa a tam jsem vezl potraviny pro bratra. Byl jsem nemile překvapen, že mládež určená na práci do Německa byla za ostnatým drátem, hlídána vojenskou policií. S bratrem jsem vyměnil pár slov přes ostnatý drát, přes který jsem přehodil potraviny na cestu vlakem do Německa. Další "nábor" pracovních sil na práci do Německa se prováděly tak, že němečtí vojáci a policisté obklíčili tržiště nebo jiné místo, z kde se nacházelo více lidí a pochytené mladé muže odváželi na práci do Německa.

Zbytky Židů byly přestěhovány z vesnic do ghatt ve městech a potom započalo hromadné vraždění. Na vyhlazování Židů se podíleli velkou měrou také banderovci v tu dobu ještě v uniformách německých policistů. Prováděli přepravu Židů na místa poprav a v některých případech prováděli popravy. Viděl jsem jak 2 policisté - Ukrajinci přivedli do Mylatyna Žida, kterého chytili na útěku z ghatta. Žid se nepřítomně kolem sebe díval a požádal policisty o cigaretu. Policisté cigaretu neodmítli a velkoryse čekali až bude dokouřena. Potom ho odvedli do nedaleké pískovny a zastřelili.

Ve druhé polovině roku 1942 začali se aktivizovat sovětské partyzány. Do Mylatyna přijeli z nedaleké sovětské Ukrajiny v noci na jízdních kolech. Vzbudili prodáváče z družstevní prodejny, vyzvedli nějaké zboží, na které ~~xxxxxx~~ dali písemné potvrzení a v klidu odejeli. Bylo to velké povzbuzení pro občany vesnice ale nikoliv pro místní banderovce, kteří se také začali houfovat.

Bandarovci, ukrajinští nacionalisté se rekrutovali z majetných kulackých rodin nebo to byli jiní nepřátelé sovětského zřízení. V začátcích své činnosti se zaměřili na vyvražďování polských rodin, které opouštěly své majetky, chalupy, hospodářské zvířata a utíkaly do měst.

Banderovci vycházeli na akce jen v noci a obětí zabíjeli střelnými zbraněmi nebo byly případy, že obětí přivázali drátem ve stodole, kterou zapálili.

Tyto "úspěchy", které banderovci dosáhli v tažení proti bezbranným Polákům byly inspirací k dalším výbojům. Vyhledávali další své domnělé nepřátele z řad jiných národností. Terorem, který uplatňovali na vesnicích, zvyšovali své početní stavy. Mladý Ukrajinec ze západní Ukrajiny měl převážně tyto osudové možnosti:

1. Přidat se k banderovcům a žít v rodné vesnici. 2. Utéct někam do města nebo na území sovětské Ukrajiny. Po zvážení těchto možností mnoho mladíků se rozhodlo pro vstup k banderovcům s vyhlídkou, že budou doma u rodičů a někdy v noci se občas zúčastní nějaké "novinové" akce.

Jedním z velitelů ukrajinské ~~prvky~~ policie a banderovec byl ukrajinský reemigrant, který do roku 1941 žil v Československu. Jeho dvě dcery dobře mluvily česky. S těmito dívkami občas mluvil můj otec, když přijely na návštěvu k svému otci do Hylatyna, na velkostatek. Jak se později ukázalo, tento velkostatek byl konspiračním sídlem banderovců a velitelů ukrajinských policistů. Začátkem roku 1943 německé úřady pronikly dvojí hrůzou banderovců, kteří na jedné straně sloužili Němcům jako policisté a na druhé straně byli hlavní složkou banderoveckých band, které omezovaly činnost německých úřadů na vesnicích. Jednoho dne, začátkem června 1943, začalo kroužit nad Hylatynem malé německé letadlo a potom se objevila na silnici 3 nákladní auta, která se blížila k Hylatynu. Za těchto okolností bylo nutno se někde ukrýt a já jsem zvolil cestu do polí mezi vysoké obilí. Otec, který na velkostatku krmil dobytek, vyprávěl, že auta s německými vojáky a policisty přijela k velkostatku, který obklíčili. Velitel ukrajinských policistů, reemigrant z Československa, který přespával na velkostatku, pokusil se o útěk ale byl chycen v blízké žvedné zahradě. Další osud tohoto muže a jeho dcer není nám znám. Zapojení do této akce letadla a téměř 100 ozbrojenců svědčilo o tom, že šlo o významnou osobnost banderoveckého hnutí, kterou se Němci rozhodli zneškodnit nebo možná i zlikvidovat.

Policisté, kteří přijeli s německými vojáky obklíčit velkostatek nebyli Ukrajinci ale Poláci. Situace se vyvíjela tak, že nepřátelé Němců, Poláci, kteří byli nuceni utéct z vesnic do města byli ozbrojeni a pomáhali Němcům v protibanderoveckých akcích. Němci nechávali Polákům zbraně pro noční hlídkování proti případnému vpádu banderovců do města. Ve druhé polovině roku 1943 banderovci zahájili

otevřený boj proti Němcům.

Sovětská Ukrajina, která byla vzdálena od Mylatyna asi 7 km, byla pod kontrolou sovětských partyzánů. Činnost sovětských partyzánů měla v tu dobu velkou intenzitu a byla zaměřena hlavně na destrukci železniční dopravy. V nedaleké vzdálenosti byla důležitá železniční trať Zdobunov - Šepetovka, na které byl v tu dobu provoz paralyzován. Prakticky provoz na železnici končil po setmění, když některá z lokomotiv, nebo před ní projíždějící plošina najela na nálož. Provoz byl zahajován kolem 9. hodiny ráno po provedených opravách tratě a po odstranění z tratě lokomotiv a vagonů. Banderovci nevstupovali na území sovětské Ukrajiny a vyhýbali se střetům se sovětskými partyzány.

Činnost banderovců se také začala zvyšovat. Koncem června 1943 jsem jel na jízdním kole do sousední ukrajinské vesnice Sijanci. Bylo ráno a ve vesnici byl podivný klid. Na návsi jsem musel zastavit, protože přes silnici leželo asi 6 mrtvol. V krvi a prachu jsem viděl ležet mladé muže většinou v sovětských vojenských stejnokrojích. Uspodil jsem, že jde o bývalé sovětské vojáky, kteří utekli ze zajetí nebo se skrývali před zajetím a pracovali u místních samožných sedláků. Podle polohy mrtvol a zřehu střel bylo poznat, že byli zasaženi rychlopalnou zbraní, když přebíhali silnicí k blízkému plotu. Jedna mrtvola visela na plotě. Mezi z mrtvými jsem poznal bývalého milicionáře z Mylatyna, kterému se nepodařilo ustoupit s Rudou armádou v roce 1941 a který se rovněž skrýval před okupanty a banderovci. Po krátkém zhlédnutí této hrůzy jsem rychle otočil kolo a ujížděl domů. K večeru se již povídalo mezi Ukrajinci, že v noci v Sijancích byl zabit sovětskými zajatci jeden z banderovských velitelů, rodák z Mylatyna. Co se skutečně udělo v Sijancích jsme se nedozvěděli. Banderovský velitel byl skutečně zabítý a měl okázalý pohřeb s vojenskými poctami. O zabíjených sovětských zajatcích se nemluvílo.

Němci neměli dost času ani sil a zřejmě ani chtí zabývat se banderovským hnutím. Banderovci stále terorizovali své okolí a nutili mladé Ukrajince, aby vstupovali do jejich band. Proto bylo nebezpečno spát doma a většina mladých mužů i Ukrajinců se v noci ukrývala ve stodolách, na půdách nebo v jiných úkrytech. Jednu noc jsem spal s dvěma mladými Ukrajinci na půdě chlěva na seně. V noci mne vzbudila palba z kulometu a nad nádvořím velkostatku jsem uviděl světlo z vystřelených světlic. Ukrajínští "kamarádi" ode mne utekli a tak jsem z úkrytu pozoroval blízké okolí. Měl jsem obavy zda můj úkryt nebude vyrazen. Po rozednění jsem pozoroval, jak banderovec s puškou připravenou ke střelbě odvádí mého otce směrem k velkostatku. Za-

slechl jsem, jak ukrajinští ženy, které mne neviděly, si povídají, že starého Širce vedou na popravu. Bylo mi velmi úsko, ale nemohl jsem nic dělat. Čas pomalu ubíhal, ale nebylo slyšet žádné vřetěly, byl klid. Za nějakou dobu jsem viděl, jak se otec vrací domů. Byl jsem rád, ale dříve se vrátit jsem se ještě nemohl pokud na blížku byli Banderovci.

Co se vlastně té noci událo, proč se střílelo. Na nádvoří velkostatku přijela koňskými potahy banda banderovců s úmyslem něco uloupit. Vzápětí se dostavila další banda se tímž účelem jako první a některá z těchto band zahájila palbu domnívající se, že narazila na nepřitele. Pak se sjezdně poznali a k ránu loučili společně. Mezi bandity museli být místní banderovci, kteří věděli, že otec krní dobytek na velkostatku, že má klíče od skladů obilí a kde bydlí. Banderovec, který šel pro otce, nebyl místní, ale věděl kam má jít a po naložení ovsa na koňský povoz, otce propustil.

Banderovci vraždili a loučili převážně v noci, ale na jednu výjisku si vypořádali, která se udála v pravé poledne. Po silnici, která protínala Mylatyn šla směrem od okresního města asi dvacetiletá dívka. Podle oblečení to byla asi Ukrajinka. Právě když už vycházela z vesnice, dojel jí jezdec na neosedlaném koni a zastřelil ji několika ranami z pistole. Pak se otočil a ujížděl zpátky. Dívka byla pohřbena bez pohřebních obřadů na místním hřbitově v Mylatyně. Nikdo se nedověděl důvod vraždy. Totožnost dívky nikdo nezjišťoval.

Jedné noci se dostavili 4 banderovci k našim sousedům, kde předpokládali, že se v noci skrývají, přespávají. Skutečně té noci jsem tam byl na půdě, ale nebyl jsem vyzrazen i když mne ukrývali Ukrajinci. Po vyvraždění Poláků, kterým se nepodařilo utéct, banderovci hledali další oběti, které podezřívali se sypstí k Sovětskému svazu. V jednom případě se dostavili k českému rolníkovi a vydávali se za sovětské partyzány. Při rozmluvě došlo k výměně názorů na banderovce a výsledkem toho bylo, že byl zastřelen český rolník, jeho syn, a sovětský zajatec, který se u nich skrýval.

Stále bylo více nočních přepadů a vražd. V České Moštěnici se dostavili banderovci k mému bratranci Malíkově s úmyslem zavraždit jeho sestru a švagra polské národnosti. Švagr se sestrou a třemi malými dětmi se zabarikádovávali na půdě cihlového domu a to tak, že na sklopené dveře narovnali cihly z blízkeho komína. Sklopené dveře a schody na půdu byly dřevěné a proto banderovci donutili bratrance, aby pod schody nanesl slámu a rozdělal oheň. Hořící sláma i schody nedonutily rodinu Ledzinských opustit půdu a ráno po rozednění ban-

derovci odšli. Rodině banderovců se podařilo zachránit dítěte do města. Banderovci se potom pomstili na matce uprchlé sestřenice, kterou zavraždili, když šla do města pro trochu potravin.

Žít v vyjetých bylo čím dál, tím nebezpečnější a proto otce oslovil, že z tohoto místa banderovci odejdou. Vzal jsem z velkostatku koňský potah, na který jsem naložil nejnutnější věci a jel jsem na Dědovu Horu, která byla pod kontrolou sovětských partyzánů. Ubytovali jsme se u matčiny sestry. Zde byl relativní klid. Občas se objevili sovětské partyzány a to cestou k Holesniční trati nebo cestou zpět. Německé trestní výpravy byly sice zaměřeny více proti sovětským partyzánům než proti banderovcům, ale najít místo na přežití bylo velmi obtížnou záležitostí. Jedna z prvních německých trestních výprav v této regionu, postihla vesadu Borščuvku, ve které se občas ubytovali sovětské partyzány. Z celé vesady se zachránilo jen několik osob a mezi nimi byla i rodná s Českou Kostěnicí Vanda, která brzy ráno před svítáním šla do sousední vesnice do kostela. Cestou potkala koňské potahy s německými vojáky, kteří jeeli směrem k jejím osadě. Když se vrátila z kostela z její rolnické ucedlosti zbyl jen popel, kt ve kterém byly ohrožené rtvoly jejího muže a dvou dětí. Ve stodole Vanda ukrývala 3 židovské děti, kterým se podařilo pod ochranou kůře s hroší stodoly utéct do blízkého lesa.

Jak jsem již uvedl na Dědově Hoře byl relativní klid. Ve dne přijížděli z nedalekého Kryvina Němci, kteří dohlíželi nad průběhem žní a na noc se vždy vraceli do Kryvina, kde jich bylo více a kde také byl oddíl německých vojáků konajících strážní službu na Holesniční trati. V noci se občas dostavovali sovětské partyzány pro potraviny nebo pro jinou pomoc.

Celá naše rodina pracovala v kolchoze. Předvíděl jsem sklizeň obilí, výmet a potom podzimní práce. Na podzim 1943 roku ve většině případů partyzány přišli v noci slátišky a obilí zůstávalo ve stodolách. Na Dědově Hoře výmet obilí proběhl normálně a vymlácené obilí bylo uskladněno v místním kolchozním, dřevěném skladišti. Potom se dostavili jedné noci partyzány, vzbudili obyvatele vesnice od chalupy k chalupě a všichni jsme dostali pokyn nabírat obilí do pytlů a odnášet nebo odvádět domů. Když skladiště bylo vyprázdněné, bylo nad rámem zaplomo a uhořelo do základů. Dopoledne se dostavili Němci a našli jen opáleniště. Nepodařilo se jim vypátrat jak to ve skutečnosti bylo a kde se nachází obilí.

V měsíci listopadu 1943 r. se dostavil na Bědovu Horu velký partyzánský oddíl s velkým počtem koňských potahů a několik dní odpočíval. Večer jsme měli besedu se sovětskými důstojníky, kteří byli ve vojenských stejnokrojích. Byli jsme pošťádáni, abychom obstarávali zbraň a organizovali místní partyzánskou skupinu. Po odpočinku partyzánský oddíl odešel k plnění dalších bojových úkolů.

Koncem roku 1943 jsem šel do sousední České Moštěnice k bratrancevi Mužíkovi být nápomocen při zabíjačce. Ráno jsme tedy všechno nachystali, klepl jsem čuníka palicí a bratranec ho podle všech pravidel zapíchl. Když jsme se ohýstali k opalování, jak se to většinou na Volyni dělalo, přišel k nám udychaný soused Havránek a upozornil nás, že do vesnice přišli maďarští vojáci a zabíjili prohlídky chalup. Okamžitě jsme zabité prase ukryli ve stohu slámy a předstírali jsme nějakou práci ve chlívě. Maďaři se brzy dostavili a s jejich nerozumitelné ruštiny jsme vyrozuměli, že hledají zbraň. Jejich prohlídka se soustředila jen na obytnou budovu, ze které odnášeli bratrancevy housle. Naše protesty byly naprosto zbytečné, housle nebyly vráceny. Maďaři pokrčovali v prohlídkách od chalupy k chalupě a když byli u prostředku vesnice, byli přepadeni z velmi blízké, ukrajinské vesnice banderovci. Prohlídka České vesnice byla tedy přerušena a Maďaři zahájili útok proti ukrajinské vesnici, odkud byli ostřelováni z kulometů a pušek. Když začaly hvízdát kulky, snažili jsme se od místa boje vzdálit. Při tom pobíhání jsme narazili na chalupu, ve které majitel nic netušil o prohlídkách a Maďarech. Bezstarostně seděl u destiláčnického přístroje z kterého pomalu vytékal "samohonka". Byli jsme samozřejmě posváni na skleničku a v přesvědčení, že boj se od nás vzdaluje, zasedli jsme ke stolu. Najednou jsme zaslechli palbu do oken vedlejší místnosti provázenou řinčením skla. Okamžitě jsme se ohnuli a přikrčili k podlaze a v tom jsme dostali dávku ze samopalu do okna naší místnosti. Když jsme se vzpamatovali a pohlédli z okna, viděli jsme pocházet oddíl německých vojáků, který sjezdil na pomoc bojujícím Maďarům a preventivně střílel do každého okna. Skleničky sáetaly nedopité a všichni jsme se z místnosti vytratili hledat bezpečnější úkryt. Rozhodl jsem se nevracet se k bratrancevi a jít na druhý konec vesnice ke strýčkovi, kde se nebojovalo. Ukázalo se, že můj odhad situace nebyl správný. Při přebíhání od chalupy k chalupě jsem byl přepaden palbou z kulometu. Nakonec plížením a příkopy jsem se dostal k chalupě strýčka. Bitva na druhém konci vesnice neustále sušila a kromě střelby z kulo-

matí a pušek bylo slyšet výbuchy dělostřeleckých granátů. V odpoledních hodinách střelba se začala vzdalovat směrem k Mylatynu a to znamenalo, že banderovci ustupují. S přípravy a průběhu bitvy jsme usoudili, že toto střetnutí s banderovci bylo připraveno německým velením. V době, kdy Maďaři zahájili prohlídku České Moštěnice, německé jednotky stály již v záloze na Dědově Hoře a měly s sebou jedno dělo. V České Moštěnici jsme vyčkali do rána a potom jsem se vrátil na Dědovu Horu pochopitelně bez zabitých. Moji rodiče celý den pozorovali z Dědovy Hory jak se v České Moštěnici bojuje. Viděli, jak z Dědovy Hory odjíždějí Němci a jak se zapojují do boje. Ukrajinská vesnice, ve které se bránili banderovci, hořela. Ačkoliv Česká Moštěnice byla nastřílela v palbě jedné nebo druhé strany, nikdo z českých obyvatel nebyl zabit nebo zraněn.

Manejvýš bylo divné proč asi měsíc před příchodem Rudé armády, se Němci rozhodli udělat lekcí banderovcům. Uvažovali jsme, že jde o odplatu za přepadení maďarských vojáků banderovci. Asi 14 dní před popsaným bojem, dostavila se do České Moštěnice skupina maďarských vojáků, která nebrala jednemu českému rolníkovi prase a ujistěla se tím, že prase na bývalé sovětské láně. Když byli Maďaři vadileni asi 1 km od vesnice, byli přepadeni banderovci bezohlednou palbou z pušek. Shodou okolností jsem tuto událost pozoroval. Maďaři se nejprve zastavili jako kdyby se chystali vrátit, ale potom pokračovali v jízdě bez opětování palby.

Těžko se dalo pochopit, proč vedení banderovských band bojuje proti všem a co tím sleduje. Po příchodu Rudé armády někteří banderovci se vrátili do svých domovů, ale někteří pokračovali v záškodnickém boji proti sovětskému zřízení. Dědova Hora byla osvobozena Rudou armádou začátkem ledna 1944 a koncem ledna jsme byli odvedeni do armády.

V době, kdy jsme byli na frontě, naše matky a sestry a vůbec ženy musely stále být ve střehu před nájezdy banderovců. Likvidace banderovců nabrala intenzitu až po ukončení války.

Alexandr Širo

Vratislav, dne 4.3.1986